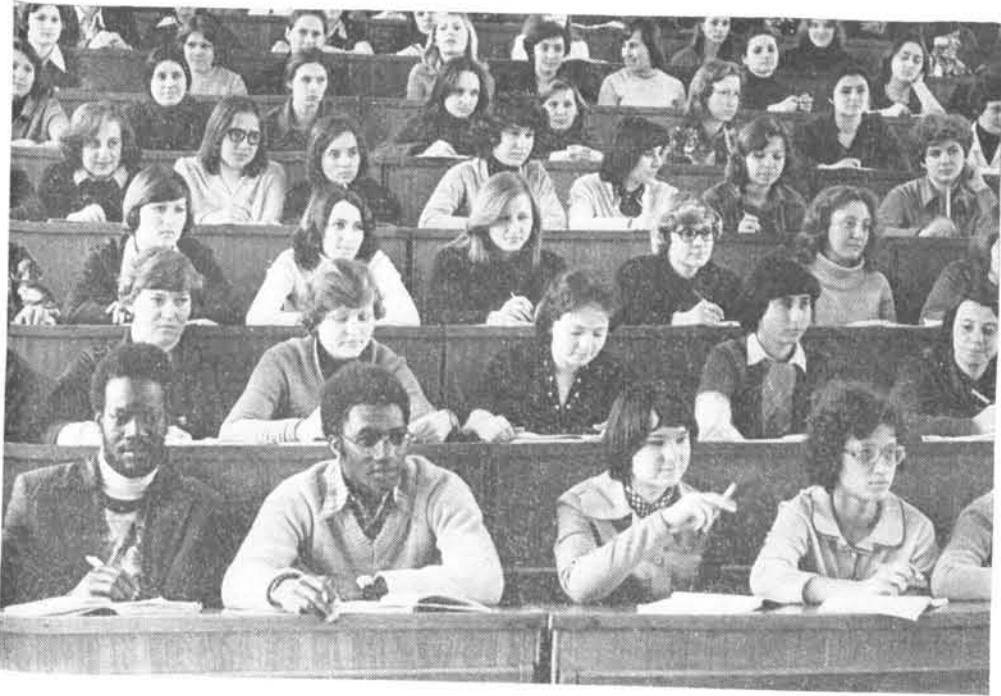

Голас Радзімы

28 верасня 1978 г.
№ 39 (1557)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

«Адкрыццё БДУ — святая Камуністычнай партыі Беларусі і ўсіх працоўных...— гаварыў у 1921 годзе сакратар ЦК КП(б)Б В. Кнорын. — Перад дзяржаўным універсітэтам стаіць задача сабраць, як у прызме, усе дасягненні культуры і накіраваць іх так, каб яны служылі справе рабочага класа».

Сёння мы з гонарам можам адзначыць, што Беларускі універсітэт — адзін з буйнейшых у краіне. Дзесяткі тысяч яго выпускнікоў працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі, у школах і тэхнікумах, у інстытутах і навуковых установах. У рэспубліцы створаны і плённа працуюць яшчэ два універсітэты. Пра значэнне гэтых устаноў для некалі закінутага краю, пра іх станаўленне ідзе гаворка ў артыкуле «Нашы універсітэты», змешчаным на 4-й старонцы. А пра справы першынца—БДУ мяркуюць яшчэ і па фотарэпартажу.

НА ЗДЫМКАХ: у адной з аўдыторый; студэнткаму народнаму тэатру — 50 год, рыхтуецца чарговая прэм'ера — «Шасцёра каханых» па п'есе А. Арбузава; будучы гісторык Іван СІНЧУК у зале нумізматыкі; новы інтэрнат; у адной з чытальных залаў; Ала ХАРЛАМАВА, кандыдат медыцынскіх навук, працуе ў лабараторыі прыкладнай біяэнергетыкі; у інтэрнаце сніданак можна прыгатаваць самастойна.

Фота У. ВІТЧАНКІ.

старэлым дапамагалі ўсёй грамадой... СЕННЯ ў рэспубліцы паспяхова дзейнічаюць больш за 1,6 тысячы сельскіх камітэтаў, у састаў якіх абраны каля 73 тысяч чалавек. Аўтарытэт гэтых грамадскіх органаў кіравання бяспрэчны. Мноства карысных спраў здзейснена з іх удзелам. Гэта кіламетры добраўпарадкаваных вуліц, новыя масты і трауары, створаныя самімі вяскоўцамі, дзіцячыя пляцоўкі і стадыёны, сотні тысяч высаджаных дрэў, пабудаваныя па патрабаванню грамадскай магістры і лазні, калодзежы і тэлефонныя станцыі. Сельскія камітэты сочаць за чысцінёй і парадкам на вясковых вуліцах, кантралююць выкананне правілаў забудовы.

Аднак нельга думаць, што вясковыя камітэты абмяжоўваюцца толькі бытавымі праблемамі. Кола іх паўнамоцтваў куды шырэйшае. Гэта яны перш за ўсё спрыяюць ажыццяўленню рашэнняў саветскіх органаў улады, тлумачаць насельніцтву сутнасць прынятых пастановаў, перадаюць дэпутатам наказы, дапамагаюць рабоце школ, дзіцячых садоў, клубаў, гандлёвых устаноў на тэрыторыі сваіх населеных пунктаў. Нярэдка сельскія камітэты ўмешваюцца і ў вытворчыя справы.

Усе памятаюць, напрыклад, якімі

цяжкімі былі ўмовы леташняга жніва. Камбайны часта аказваліся бездапаможнымі перад размяклай ад бясплодных дажджоў глебай, пераспелая жыта ліўнямі было прыбіта да зямлі. І тады на агульным сходзе жыхары Шэпіч, Гусакоў і іншых вёсак раёна вырашылі дапамагчы сваім калгасам выратаваць хлеб. На поле выйшлі ўсе. Пенсіянеры падкошвалі палеглую збажыну, школьнікі збіралі пасля камбайнаў каласы, работнікі сувязі, Дамоў быту, прадаўцы і медыкі ў тры змены працавалі на таках.

Адзін толькі штырх у дзейнасці селькомаў, але ён надзвычай дакладна выяўляе іх сацыяльную сутнасць. Гэта адзін з рэальных інстытутаў саветскай дэмакратыі, які прыцягвае да непасрэднага ўдзелу ў грамадскай дзейнасці самых шырокія слаі насельніцтва. Справа ў тым, што нешматлікія па сваёму саставу сельскія камітэты ўсе больш ці менш важныя пытанні выносяць на агульныя вясковыя сходы. І менавіта арганізацыя такіх сходаў — адна з галоўных задач селькомаў.

НЭХТА з чытачоў можа запырачыць: ці варта выдаваць за правае саветскай дэмакратыі існаванне такіх сходаў? Было ж такое паняцце і даўней. Сапраўды, паняцце існавала. Нават у тлумачальным

слоўніку Даля ёсць такое вызначэнне сялянскага сходу: «...собрание домохозяев, стариков, от сотни по одному или по два, для обсуждения мирских нужд и порядков...»

Але ад мінулага не захавалася нават і формы, не гаворачы ўжо аб змесце з'явы. Сённяшнія сельскія сходы — гэта не збор бясплодных мужыкоў, заклапочаных тым, як выплаціць бясплодных падаткі ці падзяліць без таго дзеленыя і пераззеленыя палоскі зямлі. Сельскія сходы зараз — гэта вясковае «веча», на якім поўнаўладныя гаспадары зямлі правамоцныя вырашаць праблемы агульнадзяржаўнага значэння. Гэта на сельскіх сходах год назад абмяркоўваліся артыкулы новай Канстытуцыі і прапановы папраўкі да іх. На сельскіх сходах сёлета вяскоўцы рашалі, што яны могуць зрабіць для паспяховага выканання планаў рашаючага года п'яцігодкі. На сельскіх сходах трымаюць адказ перад сваімі землякамі дэпутаты Саветаў.

Мне неаднойчы даводзілася трапляць на такія сходы, і я заўсёды бачыў, як натуральна спалучаюцца ў парадку іх дня клопаты аб надзённых, істотных толькі для адной вёскі праблемах з клопатамі аб лёсе ўсёй краіны.

Сельскія сходы надзелены вялікімі

паўнамоцтвамі. На іх разглядаюцца і атрымліваюць ацэнку праекты дзяржаўных законаў, вылучаюцца кандыдаты ў дэпутаты Саветаў, у народныя судзі, прадстаўнікі ў разнастайныя грамадскія камісіі. Разам з тым на іх абмяркоўваюць, як добраўпарадкаваць вуліцы сваіх населеных пунктаў ці куды выдаткаваць сродкі самаабкладання.

Сходы прымаюць рашэнні, якія часта адрасуюцца непасрэдна выканкамам мясцовых Саветаў, сельскім камітэтам ці афіцыйным асобам. Але да каго б ні звярталіся грамадзяне — іх рэкамендацыі абавязкова прымаюцца да выканання.

— Ці не дубліруюць такія сходы дзейнасці Саветаў? — спытаў я ў адказнага супрацоўніка Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Паўла Васючэнка.

— Не толькі не дубліруюць, але і дапамагаюць ім, — сказаў ён. — Грамадскія арганізацыі — асноўная апра Саветаў. Дарэчы, сельскія сходы далёка не адзіная форма грамадскай дзейнасці насельніцтва. Толькі ў Беларускай ССР існуе больш за 124 тысячы разнастайных грамадскіх арганізацый. У іх рабоце ўдзельнічаюць і 523 тысячы чалавек. А гэта — калектыўны вопыт усяго народа.

В. УЛАДЗІМІРАУ.

Выдатная база адпачынку створана для рабочых Мінскага завода ЭВМ. Размешчана яна ў лясах пад Мядзелем. Адпачываючым прадастаўлены катэдры з усімі выгодамі, на тэрыторыі ёсць магазін, медпункт, лазня. Тут арганізуюцца вечары паэзіі, праводзяцца спартыўныя спаборніцтвы. Ёсць чым заняцца і дзецям. Для іх абсталяваны пляцоўкі, пляж, наладжваюцца атракцыёны і гульні.

НА ЗДЫМКАХ: корпус базы адпачынку; па грыбы сабралася сям'я электразваршчыка Барыса КУЛІКОВА; шліфавальшчык Мікалай ШЫНКАРЫК — заўзяты рыбалоў.

Фота П. НАВАТАРАВА.

САЎГАС СТАНОВІЦА КАМБІНАТАМ

Недалёка ад Барысава, побач з Маскоўскай шашой, сярод стромкіх ялін і бяроз раскінуліся карпусы самай буйной у рэспубліцы фабрыкі па вытворчасці свініны — саўгаса-камбіната «Барысаўскі».

Саўгас нездарма называюць камбінатам. Ён разлічаны на адкорм 108 тысяч свіней у год. Тут апрача ферм ёсць камбикормавы завод, рамонтна-механічны цэх, сілавая падстанцыя і інш. Для рабочых пабудаваны пасёлак гарадскога тыпу.

На прадпрыемстве выкарыстоўваюцца сучасная тэхніка, навукова абгрунтаваная тэхналогія вытворчасці, найбольш дасканалая арганізацыя працы.

Парасяты знаходзяцца тут 220 дзён. За гэты час жывёліна набірае вагу 110—130 кілаграмаў.

— Такія паняцці, як механізацыя, аўтаматызацыя, інтэнсіфікацыя вытворчасці жывёлагадоўчай прадукцыі, увасоблены на нашым прадпрыемстве поўнасьцю. — гаворыць Уладзімір Кіслякоў, дырэктар гаспадаркі. — Удзел чалавека ў вытворчым працэсе зведзены да арганізацыі і кантролю. Ад ведаў, умення, кваліфікацыі яго залежыць работа ўсяго складанага канвеера. Тут патрэбны спецыяльныя веды, дасведчанасць, высокая прафесійная зрудыцыя. Бадай, гэта адна з самых яркіх сацыяльных перамен у вёсцы, якая звязана з пераходам галіны на прамысловую аснову. У рэспубліцы ўжо ёсць нямала комплексаў, падобных на Барысаўскі. Яны поўнасьцю змянілі традыцыйныя ўяўленні аб працы жывёлавода. Галоўная спецыяльнасць тут аператар — прафесія да нядаўняга часу гарадская. Але вясковы аператар не толькі дасканала вывучыў свой участак, беспамылкова арыентаецца ў абстаноўцы — ён добра знаёмы з заатэхніяй, ветэрынарыяй, тэхналогіяй вытворчасці. Астатнія — гэта майстры-наладчыкі па абслугоўванню машын і механізмаў, слесары-наладчыкі, слесары па аўтаматыцы, апаратчыкі, дыспетчары. У іх васьмігадзінны рабочы дзень, два выхадныя на тыдзень, водпуск ім прадастаўляецца па графіку, незалежна ад пары года.

У саўгасе «Барысаўскі» працуюць у большасці людзі, якія будавалі комплекс, потым прайшлі спецыяльную падрыхтоўку ў прафесійна-тэхнічных вучылішчах, цяпер займаюцца завочна ў сельскагаспадарчых інстытутах і тэхнікумах. Шмат работнікаў з вышэйшай адукацыяй. Заатэхнічную службу, напрыклад, узначальвае кандыдат навук.

Відавочна, што праца на комплексе нічым не адрозніваецца ад працы індустрыяльнай. А гэта — адна з галоўных умоў вырашэння важнай сацыяльнай задачы — збліжэння вёскі з горадам.

М. ШЛОМА.

КОЛЬКІ КАШТУЕ МАЯ КВАТЭРА?

Жыллё, безумоўна, адносіцца да катэгорыі прадметаў першай неабходнасці: дах патрэбен чалавеку гэтак жа, як і адзенне, ежа. Таму для яго, натуральна, важна, колькі будзе каштаваць новы дом або новая кватэра, іх утрыманне. Калі яго расходы акажуцца занадта вялікімі, то, якія б ні былі маштабы жыллёвага будаўніцтва, яны не вырашаць праблемы.

Агульнадаступнасць — галоўны прынцып падыходу Саветскай улады да вырашэння гэтай праблемы.

Укладаючы вялікія сродкі ў будаўніцтва і ўтрыманне жыллага фонду, дзяржава ніколі не мела камерцыйных мэт. Мяркуючы самі, аплата аднаго квадратнага метра жыллой плошчы каштуе кватэра-наймальніку ў месяц 14—16 капеек, у той час як на будаўніцтва затрачваецца звыш 170 рублёў.

Цяпер у СССР за кошт цэнтралізаваных капіталаўкладанняў, а таксама за сродкі прадпрыемстваў і арганізацый штогод будуюцца ў сярэднім 2 мільёны кватэр, або 90 працэнтаў усяго аб'ёму жыллёвага будаўніцтва. Агульная сума

інвестыцый складае ў сярэднім 20 мільярдаў рублёў штогод.

Дзяржава не толькі фінансуе жыллёвую праграму, але і забяспечвае яе тэхнічнымі і матэрыяльнымі сродкамі, арганізуе службу эксплуатацыі і рамонтнаму жыллю. Нізкая кватэрная плата кампенсуе толькі трэцюю частку расходаў па ўтрыманню жыллага фонду. Астатняе бяры на сябе дзяржава, выдаткоўваючы ў выглядзе датацыі з бюджэту штогод 5 мільярдаў рублёў. Адзначым, абсалютны размер платы за жыллё «замарожаны» ў СССР з 1928 года. За гэты перыяд (у сувязі з ростам даходаў насельніцтва) яе частка ў сямейных расходах паменшылася ў 6 разоў і не перавышае сёння разам з аплатай камунальных паслуг 3—4 працэнтаў бюджэту сярэдняй сям'і.

Каб чытач мог лепш уявіць саветскую сістэму разлікаў за карыстанне жыллём, спашліся на ўласны прыклад. У красавіку сёлета года мая сям'я (чатыры чалавекі) атрымала новую трохпакаёвую кватэру карыснай плошчай каля 80 квадратных метраў у паўднёва-заходнім раёне Масквы. Некалькі слоў аб тым,

якая яна: тры жылыя пакоі агульнай плошчай 48 квадратных метраў з ізаляваным уваходам у кожную, кухня з электрычнай плітой — 10,5 квадратных метра, хол, пярдні пакой, санвузел, ванная, дзве ўмураваныя шафы, антрэсолі, лоджыя і балкон. Адрэзка інтэр'ера выканана сінтэтычнымі матэрыяламі, дрэвам, керамікай.

Будаўніцтва маёй кватэры каштавала дзяржаве 12 тысяч рублёў (прыкладна 17 тысяч долараў ЗША па курсу на ліпень 1978 года). Маёй жа сям'і яна была прадастаўлена бясплатна. Што ж датычыць платы за карыстанне ёю і за камунальных паслугі (электрычнасць, халодная і гарачая вада, цэнтральнае ацяпленне, калектыўная тэлевізійная антэна, радыётрансляцыйная трохпраграма крпка), то за ўсё гэта мы штомесяц плацім крыху больш як 20 рублёў.

З чаго складаецца гэтая сума? Перш за ўсё, плата за карыстанне жыллём без камунальных паслуг — 7 рублёў 70 капеек. Прычым у аплату ўключана толькі плошча жылых пакояў. Кухня, пярдні

пакой, хол, санвузел, умураваныя шафы ў разліках за карыстанне кватэрай не значацца. Не бярэцца таксама плата за лоджыю і балкон, ліфты, смеццеравод, падыезд і тэрыторыі вакол дома. Цэнтральнае ацяпленне каштуе нашай сям'і 3 рублі 46 капеек штомесячна. За карыстанне халоднай вадой мы плацім 1 рубель 40 капеек, гарачай — 3 рублі, электраэнергія — 5 рублёў 30 капеек. Плата за карыстанне калектыўнай тэлевізійнай антэнай — 15 капеек і цэнтральнай радыётрансляцыйнай сеткай — 50.

А цяпер параўнаем: 12 тысяч — будаўнічы кошт маёй кватэры і 7 рублёў 70 капеек (без уліку ўзносаў за камунальных паслугі) — кватэрная плата. Па маіх падліках, спатрэбіцца каля 130 год, каб пагасіць дзяржаве расходы на яе збудаванне. Зразумела, такую кватэрную плату ніяк нельга назваць вялікай, улічваючы, што даход сям'і ў сярэднім складае штомесяц 400—450 рублёў (пры двух працуючых).

Аляксандр ДЗЕДУЛ.

...1512 год. Францыск Скарына, беларускі першадрукар, вучоны, асветнік і культурны дзеяч, бліскуча вытрымлівае ў Падуанскім універсітэце экзамен на ступень доктара «лекарскіх» навук. Прафесары і ўсе прысутныя былі здзіўлены «выдатнай адукаванасцю ў медыцыне найвучоўнейшага юнака з незвычайна далёкіх краін», які ўзняў прэстыж свайго народа і радзімы ў тагачасным цывілізаваным свеце і з дзейнасці якога, фактычна, пачаўся нялёгкі і доўгі шлях да нацыянальнай навукі, да першага універсітэта на беларускай зямлі.

Міналі стагоддзі. І хаця ў жыцці беларусаў было няшмат радасных дзён, надзеі на лепшую долю не толькі не зніклі, а мацнелі. А якая ж можа быць лепшая доля без ведаў, без магутнага светача розуму? Таму і пісаў паэт-дэмакрат Янка Лучына ў канцы XIX стагоддзя ў адным са сваіх вершаў:

**Сонца навукі скрозь хмары цёмныя
Прагляне ясна над нашай ніваю,
І будзь жыцці дзеткі патомныя
Добраю доляй — доляй шчасліваю.**

Бачыце, яны ідуць побач: шчасце і навукі. Бо пабудаваць новы свет без грунтоўных ведаў нельга. Гэта добра разумелі ў 1919 годзе людзі першага пакалення Кастрычніка, якія стваралі Савецкую Беларусь. У. І. Ленін падпісаў новы дэкрэт, у якім гаварылася: «У азнаменаванне Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года, разнаўліўшай працоўныя масы ад палітычнага, эканамічнага і духоўнага прыгнёту з боку маючых уладу і адкрыўшай ім шырокія шляхі да крыніц ведаў і культуры, заснаваць рад новых універсітэтаў». І вось у 1921 годзе быў аб'яўлены прыём у Беларускі дзяржаўны універсітэт.

Да таго часу было распаўсюджана меркаванне, што універсітэт — гэта такая вышэйшая навучальная ўстанова, якая мае на мэтае свабоднае выкладанне і развіццё ўсіх галін навукі, незалежна ад іх практычнага выкарыстання. Але маладой рэспубліцы, якая перажывала страшэнную разруху, у першую чаргу патрэбны былі эканамісты, юрысты, урачы, настаўнікі — спецыялісты, якія маглі б прымяніць свае веды менавіта на практыцы. Таму ў БДУ першадрукава ствараюцца тры асноўныя факультэты — рабочы, грамадскіх навук і медыцынскі, на якія было прынята звыш 1300 чалавек. Палавіну студэнтаў складалі мінчане, астатнія прыехалі з іншых гарадоў і павегаў Беларусі. Яшчэ студэнтамі яны актыўна ўключаліся ў будаўніцтва новага, сацыялістычнага грамадства.

Аб стварэнні універсітэта ў Мінску клапацілася амаль уся краіна. Дзякуючы дапамозе іншых навучальных устаноў былі абсталяваны фізічны кабінет, хімічная лабараторыя, анатамічны тэатр, адкрыта бібліятэка. У першым навучальным годзе ва універсітэце працаваў 81 выкладчык, у тым ліку 14 прафесараў, якія прыехалі з Масквы, Петраграда, Смаленска: У. Перцаў, М. Нікольскі, Ц. Годнеў, С. Мялкіх і інш. Першым рэктарам стаў прафесар Уладзімір Пічэта, таленавіты вучоны, чалавек высокіх маральных прынцыпаў.

Нават сёння, праз столькі гадоў, здзіўляе і ўражвае той энтузіязм, з якім працавалі студэнты, прафесары і выкладчыкі. Аўдыторыі заўсёды былі перапоўненыя. «У значнай большасці слухачоў, — пісаў У. Перцаў, — адчуваўся вялікі ўздзім, літаральна прага да навукі, і гэта захоплівала выкладчыкаў».

Рос і мацнелі Беларускі дзяржаўны універсітэт. Нават у цяжкія гады Вялікай Айчыннай вайны не спынілася яго дзейнасць. У 1943 годзе ён размяшчаўся на станцыі Сходня пад Масквой. Але час наклаў свой адбітак: больш за 90 працэнтаў студэнтаў — жанчыны. Аднак і яны вывучаюць ваенную справу, якую выкладае ім таксама студэнт, будучы беларускі пісьменнік Іван Мележ, звольнены з арміі пасля цяжкага ранення.

Зараз у Мінску існуе сапраўдны гарадок. Ён, дарэчы, так і называецца — універсітэцкі, дзе жывуць і працуюць 18 тысяч савецкіх і замежных студэнтаў. Сярод іх будучыя фізікі, матэматыкі, хімікі, філолагі, біёлагі, географы, юрысты, гісторыкі, журналісты. Гэта ім рабіць новыя адкрыцці, выходзяць новыя пакаленні вучоных. А пакуль яны самі вучацца і мараць стаць падобнымі на былых выпускнікоў БДУ, такіх як Мікалай Барысевіч — прэзідэнт Акадэміі навук БССР; матэматык Уладзімір Платонаў, за кансультацыяй да якога звяртаюцца члены акадэміі іншых краін; лаўрэаты Нобелеўскай прэміі, прафесары У. Вафіядзі, М. Ельяшэвіч, А. Кесарава, А. Левашоў і іншыя, бо з іх імёнамі звязаны навуковыя адкрыцці і даследаванні, якія робяць гонар не толькі беларускай, але і ўсёй савецкай навукі.

З кожным годам расце аўтарытэт БДУ ў краіне і за яе межамі. Ён прыняты ў члены Міжнароднай асацыяцыі універсітэтаў. Асабліва цесныя сувязі наладзіліся з Іенскім універсітэтам імя Ф. Шылера (ГДР), Сафійскім імя К. Ахрыдскага (НРБ), Люблянскім (СФРЮ), многімі навучальнымі ўстановамі Польшчы. Акрамя таго амаль на ўсіх яго факультэтах займаюцца дзесяткі юнакоў і дзяўчат з краін Азіі і Афрыкі, што сталі на шлях развіцця.

БДУ — не адзіная вышэйшая навучальная ўстанова такога профілю ў рэспубліцы. Мае свой універсітэт і некалі глухое і цёмнае Беларускае Палессе. Ён заснаван у 1969 годзе на базе Гомельскага педагагічнага інстытута і ўжо на працягу амаль дзесяці год дае пудзікі ў жыццё выхаванцам гісторыка-філалагічнага, матэматычнага, фізічнага, геалагічнага, біёлага-глебавага, эканамічнага факультэтаў. А сёлета вялікую армію беларускіх студэнтаў папоўнілі першакурснікі Гродзенскага універсітэта — трэцяга ў рэспубліцы.

Нябачна прамільгнуць пяць год навучання, і вось яны ўжо дыпламаваны спецыялісты. Але разам з дыпламам не прыходзіць заспакоенасць. Вучоба на гэтым не канчаецца, бо імкліва бяжыць уперад жыццё і адставаць ад яго нельга. Таму так значна павысілася ў наш час роля самаадукацыі, адной з форм якой з'яўляюцца народныя універсітэты. Яны маюць агульнадаступны характар, ахопліваюць вельмі шырокі кантынгент людзей, незалежна ад іх узросту, спецыяльнасці і ранейшай адукацыі, і таму ствараюцца пры Палацах і Дамах культуры, клубах, бібліятэках, у вышэйшых навучальных установах, на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах. Тэмы, якія выносяцца на заняткі, самыя разнастайныя — літаратура, мастацтва, педагогіка, медыцына, эканоміка, міжнародныя адносіны, ахова прыроды і шэраг іншых.

Народныя універсітэты як грамадскія культурна-асветныя ўстановы вядомы ў нашай краіне даўно, яшчэ з канца XIX стагоддзя, калі іх узнікненне было звязана з уздымам рэвалюцыйна-дэмакратычнага руху. Сярод навучэнцаў былі і беларусы. Дарэчы, у 1915 годзе універсітэт Шаняўскага ў Маскве наведваў Янка Купала. Пасля 1917 года неабходнасць у народных універсітэтах у той форме, у якой яны існавалі да рэвалюцыі, адпала. А ў тым выглядзе, у якім яны існуюць зараз, народныя універсітэты пачалі стварацца ў канцы 50-х гадоў. І сёння іх папулярнасць сярод насельніцтва вялікая.

Расце імкненне людзей да ведаў, бо яшчэ Францыск Скарына пісаў: «Яко свет прывышае над темности, тако и мудрый над глупаго, мудрый имать очи во главе своей, а глупый во тьме ходитъ».

Як бачна, глыбокае разуменне важнасці навукі, адукаванасці існавала ўжо шмат стагоддзяў назад. Але рэальна зрабіць іх даступнымі кожнаму змагла толькі Савецкая ўлада.

Галіна ХВЕСЬ.

Юген КЛИМЧАНКА [крайні справа] — слесар-інструментальшчык Мінскага трактарнага завода, Герой Сацыялістычнай Працы — адзін з прызнаных аўтарытэтаў у справе выхавання моладзі. 38 яго вучняў сталі выдатнымі майстрамі на вытворчасці.

Што? * Як? * Чаму?

Госці з-за мяжы, апрануўшы прапанаваныя халаты, хадзілі па жывёлагадоўчыму комплексу, глядзелі, як дояць кароў, чым іх кормяць, як чысцяць памяшканне.
— Калі ў вас ёсць нейкія пытанні ці жаданне пагутарыць з нашымі работнікамі, — звярнуўся да гасцей загадчык фермы, — давайце пройдзем у

ЧЫРВОНЫ КУТОК

Яны зайшлі ў пакой, дзе была чыста, утульна і ўсім хапала месца. Чырвонымі ў памяшканні былі толькі кветкі ў вазонах ды вымпел «Лепшай даярцы».

— Тут нашы даяркі, пастухі, даглядчыкі жывёлы адпачываюць, збіраюцца перад работай абмяняцца навінамі, у дрэннае надвор'е, каб не ісці ў вёску, і абедуюць разам. Вось на гэтых стэндах, бачыце, пазначана, колькі якая даярка збіраецца надаць малака ад сваіх кароў за год і колькі яна ўжо надаіла. Ад плана ніхто не адстае!

— Тэлевізар, пытаеце, ці часта ўключаем? Заўсёды, калі ідзе перадача з парадамі для жывёлаводаў — выступаюць вучоныя, перадавікі вытворчасці. Не прапускаем канцэрты па заяўках. Ну, а ў іншых сітуацыях большасцю галасоў вырашаем, якую праграму ўключаць. Увогуле, часу на тэлевізар у чырвоным кутку трацім няшмат, бо ў кожнага ж ён дома ёсць. Але бывае, што пастухі крыху затрымаюцца са статкам ці дождж трэба перачакаць...

Зімой у работнікаў фермы, як і ўвогуле ў вяскоўцаў, вольнага часу бывае больш, і тады па вечарах чырвоны куток становіцца вучэбным класам. Заняткі вядуць калгасны ветэрынар, заатэчнік, настаўнік мясцовай школы робяць агляд падазей у краіне і за мяжой. Часта завітае сюды і бібліятэкар. Свежыя часопісы і газеты, цікавыя кнігі бяруць усе: зручна, не трэба час траціць на дарогу ў бібліятэку.

У чырвоным кутку праходзяць сходы, абмеркаванні, перадавікам перад усім калектывам уручаюць падарункі, вымпелы. Дарэчы, ёсць чырвоныя куткі і ў маладзёжных інтэрнатах, у цэхах на прадпрыемствах. Функцыі яны выконваюць прыблізна тыя ж — з'яўляюцца цэнтрам грамадскага жыцця невялікага калектыву. Адсюль і назва.

Чырвоны кут здаўна быў галоўным у хаце. Веруючыя вешалі там іконы. Гэта было месца для пачэсных гасцей. А памятаеце эпізод з «Новай зямлі» Я. Коласа? Сям'я выязджае з хаты, усе рэчы ўжо вынесены...

Тым часам маці тарапліва

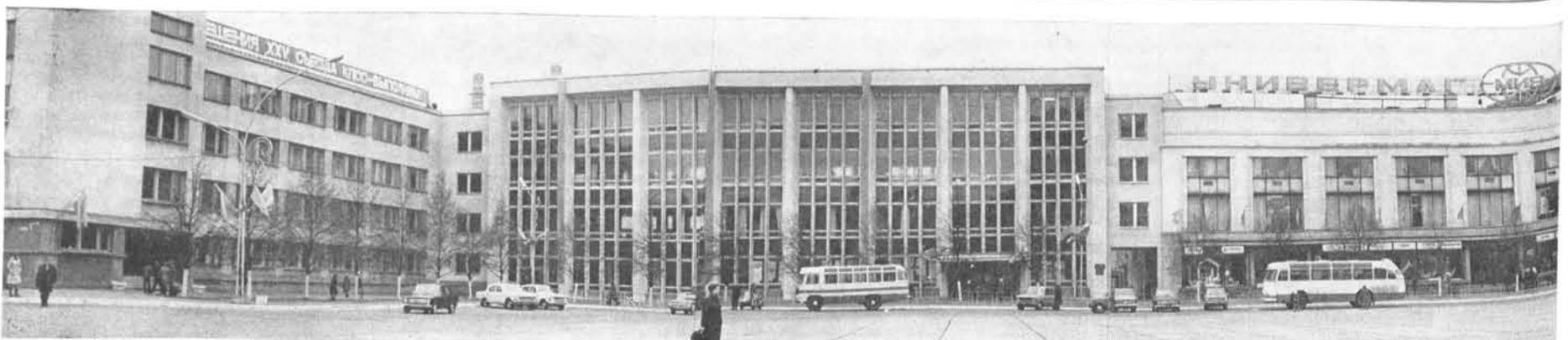
Закон дзядоў сваіх спаўняе:

Кладзе кусочак хлеба з соллю

Пад красны кут у завуголле...

Аднак сёння ў Беларусі найбольш часта выкарыстоўваюць словы «чырвоны куток» для назвы менавіта пакой у цэху, інтэрнаце ці на ферме, дзе людзі абмяркоўваюць свае працоўныя справы, павышаюць агульныя і спецыяльныя веды, адпачываюць, прымаюць гасцей. І гэта цікавы прыклад таго, як сацыяльная патрэба пераснавала даўно існаваўшае паняцце, надала яму новы змест. Развіццё, між тым, ідзе далей. З ростам дабрабыту ў вёсках узводзяць ужо дамы жывёлаводаў, дзе ёсць і сталовая, і душавыя, і асобныя пакоі для адпачынку. Чырвоны куток, такім чынам, пашыраецца і трансфармуецца. А ў новых інтэрнатах у грамадскіх пакоях нярэдка ставяць бюст У. І. Леніна або робяць насценны роспіс, узаўяўляючы эпізоды жыцця правадыра. І тады пакой называюць ленінскім.

У жыцці савецкіх людзей колер рэвалюцыі і імя яе правадыра заўсёды ідуць побач.

Цэнтральная частка горада Барысава.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

СОВЕТСКИЙ СОЮЗ — одна из самых молодых в демографическом отношении стран. По данным последней переписи, 50,8 процента его населения — люди в возрасте до 30 лет. Молодежь составляет свыше 40 процентов работающих в народном хозяйстве и более четверти всех научных работников.

Нынешнее молодое поколение уже в значительной степени определяет облик советского общества и в еще большей степени, естественно, его будущее. Понятно, что обществу не безразличны проблемы этого поколения, тем более, что некоторые из них не имеют легкого решения. Однако их характер совсем иной, чем это, вероятно, представляется читателям многих газет и журналов на Западе. В их статьях о советской молодежи говорится о конфликте поколений, росте индивидуализма и равнодушии к социальной жизни общества, ингибировании, контркультуре и т. д. Так ли это?

РАЗЛИЧИЯ, НО НЕ КОНФЛИКТ

«Бунт молодых ген» в СССР западные обозреватели усматривают прежде всего в пристрастии к поп-музыке и джинсам. Если следовать этим критериям, то к участникам «молодежного бунта» нужно было бы причислить и многих представителей старшего поколения. (Недавно, например, я наблюдал, как немолодая семья с удовольствием слушала концерт шведского ансамбля АББА, передававшийся по советскому телевидению.) В то же время, разумеется, далеко не все «отцы» разделяют любовь «детей» к современному музыкальному ритму и одежде. В вопросах культуры, досуга, моды, поведения и т. д. между поколениями в СССР существуют и будут существовать различия. Я думаю, что всякий стал бы сомневаться в жизнеспособности общества, где вкусы и пристрастия не менялись бы ни на йоту в течение десятилетий.

Различия есть и в системе ценностей. Социологические опросы показывают, что у молодых рабочих больше ориентация на семью и образование, чем у пожилых, которые, в свою очередь, гораздо выше ставят в шкале ценностей заботу о здоровье и больше уделяют внимания практической производственной деятельности, чем образованию. Можно ли считать эти абсолютно естественные различия «конфликтом поколений»? Я также не думаю, что повышенное внимание к семье и вопросам образования подтверждает «индивидуализм» молодежи в СССР, хотя индивидуалисты и равнодушные молодые люди, занятые

лишь собственной карьерой, здесь, безусловно, есть.

Вообще же, мне кажется, что молодежные проблемы, о которых в западной прессе говорится как о типичных для СССР, скорее характерны для западного общества.

ПРИВИЛЕГИРОВАННОЕ ПОКОЛЕНИЕ

В СССР молодое поколение не сталкивается с проблемой безработицы и имеет равные права с более квалифицированными работниками. А система бесплатного среднего и высше-

экономических программ. Так, молодежь составляет четыре пятых строителей Байкало-Амурской железной магистрали в Восточной Сибири, ставшей одной из самых больших строек современности. Условия здесь, мягко говоря, не курортные, однако число молодых добровольцев, желающих сюда приехать, в несколько раз превысило потребности стройки. Всего же комсомол (крупнейшая в СССР молодежная организация, насчитывающая почти 38 миллионов членов) взял на себя ответственность

чайны, особенно если иметь в виду, что в обсуждении проекта новой Конституции участвовало 46 миллионов юношей и девушек, внесших свыше пяти миллионов предложений. В небольшой степени благодаря им 118 из 173 статей проекта были изменены и добавлена новая статья.

ПРОБЛЕМЫ

Их не так уж мало, причем осложняются они двумя обстоятельствами. Акселерацией, увеличивающей разрыв между физиологической и нравственной зрелостью, и урбанизацией, вызывающей приток части молодежи в большие города на учебу или работу, что приводит к отрыву от семьи и создает сложности «аккомодации» в новых условиях.

С другой стороны, далеко не все родители учитывают стремление подростков к самостоятельности. «Они не знают, какие мы взрослые», — рефрен многих писем тинэйджеров в редакции молодежных газет. Эти или другие, казалось бы, сугубо семейные вопросы получают социальный «выход».

Активность тинэйджеров приобретает, случается, и негативный характер. В результате — гипертрофированные симпатии к спиритному, сломанные трубки телефонов-автоматов или более серьезные правонарушения (хотя, если быть объективным до конца, надо признать, что масштабы этих правонарушений значительно уступают уровню юношеской преступности на Западе).

Этот вопрос имеет и иной аспект. Далеко не все подростки считают, что те формы досуга, которые им предлагаются, являются самыми интересными. Так, обычный городской клуб не пользуется у них популярностью. Лишь 5,2 процента городских школьников предпочитают по вечерам проводить время в таких клубах, и многие отдают предпочтение компаниям.

Сейчас в СССР этим вопросам уделяется большое внимание. В Ленинграде, например, созданы специальные клубы для тинэйджеров, организаторы которых сумели сделать их по-настоящему привлекательными. Сюда приходят около 100 тысяч ребят. Это не замедлило, кстати, сказаться на уровне правонарушений среди подростков Ленинграда — он постоянно снижается.

На эти, как и на все другие, молодежные проблемы в Советском Союзе отнюдь не закрывают глаза. Суть в том, что здесь заняты реальными проблемами, а не выдуманными.

Владислав ТРАПЕЗНИКОВ,
АПН.

СОВЕТСКАЯ МОЛОДЕЖЬ: ПРОБЛЕМЫ МНИМЫЕ И РЕАЛЬНЫЕ

го образования в СССР создает равные возможности для получения профессии или повышения квалификации всем без исключения группам молодежи. Заочное и вечернее обучение в вузах и техникумах охватывает сотни тысяч молодых рабочих, которые не только не платят за образование, но и продолжают получать зарплату, когда им предоставляется отпуск для сдачи экзаменов или подготовки дипломов.

Привилегиями молодые рабочие пользуются и в области охраны труда. Для тех, кто моложе 18 лет, установлен более короткий (примерно на час) рабочий день, хотя получают они полную зарплату и пользуются тем же отпуском, что и взрослые рабочие. Молодого рабочего, если он имеет небольшой стаж, нельзя уволить с предприятия, даже если ему не удается выполнять норму кадрового рабочего.

Я думаю, что, создав молодежи благоприятные условия для получения образования и работы, советское общество в значительной степени предопределило отношение молодого поколения к себе и своим социально-экономическим планам. Молодежь не только не остается пассивной, но является, пожалуй, наиболее активной частью советского общества, когда, например, идет речь о воплощении новых крупных социальных проектов и

за ход строительства 140 важнейших народнохозяйственных объектов.

ВСЕ БОЛЬШЕ МОЛОДЕЖИ В ОРГАНАХ ВЛАСТИ

Возможности участия в политической жизни являются для молодежи не менее привлекательными, чем «социально-экономические» права. Это участие становится все более активным. В 1967 году в местных органах власти СССР — Советах депутаты моложе 30 лет составляли 16,4 процента. В 1977 году этот показатель возрос до 32,4 процента. Молодежь имеет солидное представительство (в лице каждого пятого депутата) и в высшем органе власти страны — Верховном Совете СССР.

Принятая в конце прошлого года новая Конституция СССР предусматривает еще более широкое представительство молодых людей в органах власти. Возрастной ценз на право быть избранным депутатом Верховного Совета союзных и автономных республик и Верховного Совета СССР был понижен соответственно с 21 года до 18 лет и с 23 лет до 21 года. Кроме того, по новой Конституции, комсомол получил право законодательной инициативы в Верховном Совете СССР, а комсомольский лидер Борис Пастухов был избран членом его Президиума.

Все эти изменения отнюдь не слу-

пішучь землякі

ВЕРШЫ У. УІТМЕНА НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Упершыню на беларускай мове ў перакладзе Янкі Сіпакова выйшла кніга «Лісце травы» вялікага амерыканскага паэта Уолта Уітмена (1819—1892). Выдала твор «Мастацкая літаратура». Лічу, што гэта знамянальная падзея ў літаратурным жыцці Беларусі.

Па зместу і па форме пісьма У. Уітмен у Янкі Сіпакова атрымаўся такім, які ён ёсць у сапраўднасці на англійскай мове. Перакладчык зрабіў вельмі карысную справу — пазнаёміў беларускага чытача з вялікім паэтам Злучаных Штатаў мінулых гадоў. З паэтам, які ўсё сваё жыццё заклікаў людзей да прыгажосці, чалавечнасці і сацыяльнай справядлівасці. Гэты пераклад — безумоўная ўдача яго таленавітага аўтара.

«Лісце травы» — збор вершаў разнастайнай тэматыкі. Спынюся толькі на некаторых з іх. У першай паэме — «Песні пра сябе» думкі аўтара зліваюцца з прыродай, з усім навакольным жыццём. Кожная травінка, птушка, жывёліна цікавяць яго, дарагія яму. Паветра, сонца, вада ўяўляюць сабой радасць і шчасце.

Вельмі моцная ў паэме тэма

сацыяльная. Аўтар думае пра лёс вязняў, хворых. І не толькі думае, а быццам сам становіцца імі. Гэтыя шырока разгорнутыя паэтычныя вобразы адлюстроўваюць адмоўныя адносіны паэта да грамадства, у якім ён жыве, поўняцца іроніяй, гучаць папрокам грамадству, у якім людзі літаральна вар'яцеюць ад шалёнай прагі да нажывы. Зусім інакш у свеце жывёл. Тут няма ні багаццяў, ні жабракоў. А ў класавым грамадстве лёс беднага чалавека горшы за лёс жывёлы.

Матывы вольныя і свабодалюбівыя гучаць ва ўітменаўскай «Песні пра вялікую дарогу». Аўтар, здаровы і вольны, бесклапотна выходзіць на вялікую дарогу і заклікае іншых ісці з ім разам. Ён не прагне і не абяцае багацця. І каб ісці па гэтай шляху, трэба вырасці на вольным паветры, спаць і есці пад адкрытым небам. На вялікім шляху «У плыні і з'яў і рэчаў ёсць штосьці такое, што ў душы абуджае мудрасць». Сярод прыроды нікчэмнымі становяцца ўсе філасофіі і рэлігіі, прыдатныя толькі ў аўдыторыях. На суровай і справядлівай дарозе ты не будзеш збіраць багацце, а «будзеш раздаваць шчодрэй рукою ўсё, што нажывеш і заробіш». І па дарозе гэтай ідуць толькі людзі, моцныя сілай і духам. Ні кроку ўбок з дарогі. Трэба ба-

чыць «толькі тую дарогу, што разлеглася перад табою і чакае цябе, — якой бы доўгай яна ні была».

Можа ў аўтара надта абстрактнае разуменне шляху да светлай будучыні чалавецтва, але ён цвёрда ўпэўнены ў тым, што ісці да лепшага жыцця неабходна, і настойліва заклікае да яго.

За прагрэсіўныя думкі, за глыбокую павагу да чалавека творчасць У. Уітмена карыстаецца вялікай папулярнасцю ў чытачоў. Яго вершы глыбока ўдумлівыя, чалавекалюбівыя. Таму зроблены Янкам Сіпаковым пераклад «Лісця травы» — падзея знамянальная. Бо ў наш атамны век, век нейтроннай бомбы, класавых супярэчнасцей і вострай ідэалагічнай барацьбы захаванне міру на зямлі — першачарговая і адказная задача. Пераклад Янкі Сіпакова, на першы погляд, зусім нічога агульнага з гэтым клопатам не мае. Ды гэты толькі так здаецца. Бо культурныя сувязі, літаратурныя кантакты і супрацоўніцтва нябачна абсяжкоджваюць смяртэльныя бомбы. Янка Сіпакоў, пэўна, не думаў, што сваёй працай перарасце ролю перакладчыка. І я ганаруся сваім земляком-беларусам — удумлівым чалавекам і здольным літаратарам.

Уладзімір КЛІШЭВІЧ.
ЗША.

Белая вежа.

Фота А. КАЛЯДЫ.

ЗА МЯЖОЙ ДОМА

ІНТЭГРАЦЫЙНЫЯ СУВЯЗІ НАВУКІ

У Інстытуце цэпла-і масаабмену імя А. Лыкава Акадэміі навук БССР адбылася міжнародная школа-семинар «Лазерная дыягностыка плазмы». У яе рабоце ўдзельнічалі вучоныя з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Польшчы, Венгрыі, Балгарыі і Савецкага Саюза.

У Мінску знаходзіцца дэлегацыя вучоных Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі на чале з членам ЦК САПГ, прэзідэнтам Акадэміі сельскагаспадарчых навук ГДР прафесарам Эрыхам Рубензам.

«МОСФИЛЬМ»

ПАШЫРАЕ

МЕЖЫ

«Мосфильм» — вядучая сярод 39-ці савецкіх студый і самая буйная ў Еўропе — хутка стане яшчэ большай. Цяпер ідзе яе рэканструкцыя. Калі сёння «Мосфильм» выпускае больш як 50 карцін у год, то з завяршэннем рэканструкцыі гэтая лічба дасягне 70 стужак у год.

КІНЕМАТОГРАФ — КЛОПАТ ДЗЯРЖАУНЫ

Падрыхтоўка да абнаўлення студый не абыходзілася, зразумела, без цяжкасцей, але адной праблемы з самага пачатку не існавала: дзе ўзяць грошы, каб ажыццявіць задуманае. Буйныя сумы на мадэрнізацыю «Мосфильма» прадставіла дзяржава.

Увага дзяржавы да развіцця кінематографа мае трывалую традыцыю ў савецкай гісторыі. Так, калі ў 1927 годзе пачалося кардынальнае пераабсталяванне невялікай маскоўскай кінафабрыкі ў «Мосфильм», будаўніцтва гэта было ўключана ўрадам у спіс важнейшых аб'ектаў першай савецкай народнагаспадарчай пяцігодкі. Яшчэ адна рэканструкцыя «Мосфильма» пачалася ў 1946 годзе. А гэта быў час для СССР далёка не лёгкі: толькі што закончылася вайна з гітлераўскай Германіяй, у якой Савецкі Саюз панёс каласальныя людскія і матэрыяльныя страты...

Клопаты аб развіцці студый ўвянчаліся значнымі поспехамі. Яе стужкі вядомы практычна ва ўсім свеце. Дастаткова сказаць, што марка «Мосфильма» (славетная скульптура Веры Мухінай «Рабочы і калгасніца») стаіць на такіх выдатных карцінах, як «Балада пра салдата» Рыгора Чухрая, «Ляццяць жураўлі» Міхаіла Калатозава, «Вайна і мір» Сяргея Бандарчука, «Андэрэй Рублёў» Андрэя Таркоўскага, «Вызваленне» Юрыя Озерава... У актыве студый больш як 250 узнагарод розных кінафестывалю.

Сённяшні «Мосфильм» — гэты цэлы кінаград на паўднёвым захадзе Масквы: 13 павільёнаў, якія размясціліся на 13 тысяччах квадратных метраў. Тут працуюць 5 тысяч чалавек розных кінематографічных прафесій.

Але, як паказала практыка, і гэты аб'ём сталі цесна савецкаму кінематографу, які дынамічна развіваецца.

«МОСФИЛЬМ» НЕ БАІЦА ТЭЛЕБАЧАННЯ

— Расшырэне звязана з буйнымі затратамі. Ці апраўданы яны ў той час, калі так распаўсюджаны размовы аб узрастаючай канкурэнцыі тэлебачання, калі найбольш скептычна настроеныя апаненты выказваюць сумненні ў тым, ці ёсць увогуле будучае ў кіно?—гэтае пытанне я задаў галоўнаму інжынеру «Мосфильма» прафесору Барысу Канаплёву.

— Пачынаючы рэканструкцыю, мы верылі і верым, што будучае ў кіно ёсць,—сказаў Канаплёў. — Дарэчы, колькі разоў на працягу апошніх паўтараста год чалавецтва заўчасна запрашалі на «пахаванне» таго або іншага віду мастацтва... «Фатаграфія заб'е жывапіс», — чуліся прароцтвы ў часы Дагера. Жыва-

піс—жывы. «У эпоху кінематографа ніхто не будзе хадзіць у тэатр», — раздаліся пазней безапеляцыйныя меркаванні. Аднак экран не адмяніў сцэну. Вопыт «Мосфильма» пераконвае: антаганізму паміж вялікім і «дамашнім» экранамі—няма. Больш таго, многія здымачныя групы на студыі заняты стварэннем фільмаў па заказах тэлебачання. Гэта можа здацца парадаксальным, але іменна тэлебачанне не раз за апошнія гады адкрывала стужкам, створаным на студыі, дарогу ў кіназалы. Напрыклад, знятая спецыяльна для тэлеглядачоў камедыя «Іронія лёсу, або З лёгкай парай!» двойчы дэманстравалася на блікітым экране, тым не менш прадстаўнікі пракату прасілі даць магчымасць паказаць карціну ў кінатэатрах. І яны не прагадалі: зборы аказаліся вялікімі...

НА ШТО РАСХОДУЮЦА ГРОШЫ!

Ужо завершана будаўніцтва корпуса ігравога рэквізіту плошчай 15 тысяч квадратных метраў. Аўтары праекта паклапаціліся аб тым, каб адшукаць у новым складзе той або іншы прадмет дэкаратыўнага афармлення або касцюм не было вялікай цяжкасцю. Спатрэбіцца акцёру ўбранне Дзеда Мароза, мундзір гусара эпохі напалеонаўскіх войнаў або сутана сярэднявечнага манаха—у кароткі тэрмін любая вопратка будзе дастаўлена ў групу.

Будуецца другая чарга тонстудый з сучаснымі аэлье для запісу прамовы, шумоў, перазапісу і дубляжу. Тут можна будзе мадэліраваць акустыку любога памяшкання — ад невялікага пакоя да залаў у палацах Версала. Будынак тонстудый пабудуюць па прынцыпу «скрынка ў скрынку». Прастора паміж імі запоўніцца мінеральнай ватай.

Гонарам новага «Мосфильма» стане суперпавільён плошчай 3 тысячы квадратных метраў—даўжыні яго хопіць для разбегу невялікага спартыўнага самалёта. Тут можна будзе пабудоваць, напрыклад, дэкарацый машынай залы электростанцыі або глядзельнай залы Вялікага тэатра... Вялізную прастору суперпавільёна можна вар'іраваць з дапамогай «плаваючай» жалезабетоннай сценкі.

Згодна з генеральным планам, з'явіцца інжынерны корпус для навукова-даследчых лабараторыяў, канструктарскіх бюро, вылічальнага цэнтра. Увогуле, мяркуючы па генеральнаму плану, укараненне электроннай тэхнікі з'яўляецца адной з асноўных задач рэканструкцыі.

ВЫТВОРЧАСЦЬ ФІЛЬМАУ СТАНЕ БОЛЬШ ТАННАЙ

Многае яшчэ можна расказаць аб навінках «Мосфильма». У кантакце з навукова-даследчымі арганізацыямі супрацоўнікі студый ствараюць сучасную апаратуру, распрацоўваюць эфектыўныя тэхналагічныя працэсы з перспектывай на некалькі год. Асабліва ўвага надаецца праблемам кіравання вытворчасцю, бо студыя — гэта яшчэ і гіганцкае прадпрыемства, цэлы завод, хоць і з «прадукцыяй» незвычайнай. Вось чаму ў планы ўключана ўкараненне электронна-вылічальнай тэхнікі, пры дапамозе якой кіраўнікі «Мосфильма» змогуць быць пастаянна ў курсе работы дзесяткаў здымачных груп, цэхаў і аддзелаў. Дзякуючы гэтаму ўвесь складаны комплекс студый будзе праглядацца, як на далоні.

І апошні, але зусім не малаважны вынік будучай рэканструкцыі. Як лічаць спецыялісты, не толькі істотна скароціцца тэрмін вытворчасці фільмаў, але і будзе больш танным іх кошт.

Валянцін ЮРАЎ.

КОРАТКА АБ ТЫМ, ЯК ПАЛЕШУКІ ВЫГЛЯДАЮЦЬ

Зусім нядаўна мне давялося пабыць у бельгійскім горадзе Льежы. Групу савецкіх турыстаў прымалі суайчыннікі. Я ведаў, што тут сярод землякоў пераважаюць жанчыны, бо фашысты вывезлі ў Германію болей іх, чым мужчын. Натуральна, што гледзячы на прысутных мужчын, я расцэньваў іх як мужоў нашых зямлячак. І сапраўды, вунь той чарнявы вясёлун, падумалася,— карэнны бельгеец. А гэты? Ні ў якім разе! Каб я сустрэў яго не тут, а на вуліцы Льежа, каб напаткаў дзе сабе хочаце, то ні за што не паверыў бы, што ён — не беларус. Такіх жа я сустракаю штодзень у Мінску, бачу на Мядзельшчыне, у Барысаве ці Маладзечна. «Ён, ён... Ведаю нават тую інтанацыю, з якою ён мне першыя словы скажа...»

І трэба ж такос! Падыходзіць ён, падае руку і...

— Здароў, братка! Вы з Мінска? А я тожа з Беларусі — з пад Пухавіч. У Пухавічах бывалі? Гэта ж не далёка ад Мінска.

Гэтым я хачу сказаць, што беларусы маюць сваё аблічча, што ёсць, пакійнаму кажучы, беларускі фенатып.

Вядома, вызначаць нацыянальнае паходжанне еўрапейца «на вока» — справа рызкоўкая. Мне папаўсе каларытны, ярка выражаны беларус. Наогул жа асабліваці расавага тыпа дакладна вызначаюць антрапологі. Вось пра апошнюю навуковую працу беларускіх антрапологаў і варта сказаць некалькі слоў.

Так, сцвярджаюць у сваіх работах Л. Цыганка, А. Мікуліч і І. Салівон, беларусы хаця і падобны да рускіх і ўкраінцаў — тварам, будовай цела, чэрапа і г. д., але яны маюць і свае пэўныя адрозненні, асабліваці. У кнізе «Антропология Белорусского Полесья», што выйшла сёлета ў Мінску, яны пішуць: «Пры параўнанні серый чэрапоў беларусаў Палесся XVIII—XIX стагоддзяў з апублікаванымі данымі аб рускіх і ўкраінцах таго ж гістарычнага перыяду звяртае на сябе ўвагу значнае падабенства па большасці краніялагічных прыкмет. Тым не менш украінская серыя выдзяляецца гіперморфнай пабудовай чэрапа з большымі памерамі падоўжнага і папярэчнага дыяметраў, вышынні і даўжынні асновы яго, з больш шырочым скулавым дыяметрам у спалучэнні з мацней выступаючым пераносем. Руская серыя характарызуецца найбольшай вузка- і высокатварасцю. Беларуска-палеская серыя мае сярэдняю шырыню твару, адрозніваецца ад рускіх і ўкраінцаў меншымі велічынямі памераў мазгавага і часткова тваравага аддзелаў чэрапа».

Узяць для антрапалагічнага даследавання беларусаў Палесся асабліва цікава. Край гэты, на думку многіх вучоных, шмат стагоддзяў быў ізалітаваным, гэта значыць тут быў меншы, чым у іншых раёнах Беларусі, уплыў іншых культур, меншай была прысут-

насць прадстаўнікоў іншых народаў. А калі так, то тут павінен быць найбольш чысты фенатып беларуса. Палессе цікавае яшчэ і таму, што многія вучоныя мяркуюць, нібыта яно з'яўляецца калі не часткай, то ва ўсякім разе ўсёкраінай прарадзімы славян. Тут жа, як пісаў аўтар «Повести временных лет», жылі нашы старажытныя продкі, якія «седоша межю Припетью и Двиною и нарекошася дреговичи». Нарэшце, Палессе аж да Вялікага Кастрычніка было бедным, богам і людзьмі забытым краем, дзе панавалі нэндза, хваробы, цемра, а пра насельнікаў яго былі складзены гэткія, даруйце, зневажальныя вершы: «І ішло паданне ў векі — палешукі мы, а не чалавекі...»

Дык як выглядаюць цяпер палешукі? Што змянілася на Палессі?

На Палессі, пішуць аўтары кнігі, высокая нараджальнасць, каэфіцыент яе для гарадскога і сельскага насельніцтва значна перавышае агульнарэспубліканскі. Далей яны адзначаюць, што «вывучэнне фізічнага развіцця нованароджаных Палесся выявіла паскарэнне развіцця, характэрнае як для гарадскога, так і для сельскага насельніцтва. Паказчыкі фізічнага развіцця на тэрыторыі Палесся аказаліся такімі ж, як у нованароджаных г. Мінска, перавышаючы у большасці выпадкаў раней прынятыя нормы вагі, даўжыні цела, акружнасці грудзей і жывата». Словам, дзеці-здаравакі.

Па будове цела, сцвярджаюць антрапологі, беларусы на Палессі вызначаюцца добрым фізічным развіццём. А калі параўнаць вышкі цяперашніх даследаванняў з тымі, што ў пачатку XX стагоддзя атрымаў на Палессі рускі вучоны П. Горскі, то прыдзецца адзначыць: за якіх-небудзь 70 гадоў рост палешукоў навялічыўся амаль на 8 сантыметраў. Так што растуць і папраўляюцца людзі на Палессі.

Яшчэ адзін важны паказчык — смяротнасць. Аўтары кнігі пішуць, што за гады Савецкай улады «смяротнасць ва ўсіх раёнах Беларусі знізілася больш як у 3,6 раза, а ў асобных раёнах Палесся (Гомельская вобласць) самы нізкі ў рэспубліцы ўзровень смяротнасці».

Вось гэтыя некаторыя звесткі з даследавання антрапологаў наводзяць на роздум. Чым вытлумачыць такую станоўчую змену сярод палескіх беларусаў? Чаму за некалькі дзесяцігоддзяў палешуцы фізічны стан людзей? Вядома, справа не ў ласці боскай. Справа ў тым, што палешукі сталі лепей, багацей, зможней жыць, пазбавіліся ад хвароб і непісьменнасці, далучыліся да сучаснай культуры. Інакш кажучы, сацыяльна-эканамічныя прычыны жыватворна ўздзейнічалі на фізічны стан людзей, і аб гэтым з навуковай дакладнасцю нам засведчылі ў сваёй цікавай рабоце беларускія антрапологі.

Уладзімір БЯГУН.

ТАНЦУЕ «ВЕСЯЛУХА»

Ансамбль танца «Весялуха» Юнічанскага сельскага клуба Столінскага раёна быў створан у 1972 годзе. А ўжо праз два гады, дзякуючы энтузіязму і настойлівай працы яго ўдзельнікаў, калектыв атрымаў прызнанне. За выкананне беларускага народнага танца «Крыжачок» ён стаў дыпламантам рэспублікан-

скага агляда сельскай мастацкай самадзейнасці.

Ансамбль прыняў удзел у Днях літаратуры і мастацтва Беларускай ССР на Украіне. Маючы ў рэпертуары 14 масавых і сольных нумароў, ён толькі за апошнія чатыры гады даў для працаўнікоў вобласці 60 канцэртаў.

КРАЙ ТАЛЕНТАЎ

Ведаюць Слуцкіну як край умельцаў, край вядомых усяму свету слуцкіх пясцоў, край чудоўных садоў са славетнымі бэрамі, край хлебарабаў, жывёлаводаў, рабочых. Але не толькі сакавітым і грушамі, вішнямі, што цвітуць і пладаносцяць кожны год, духмянымі слуцкімі караваямі славіцца гэта зямля. Славіцца яна і шматлікімі імёнамі выдатных паэтаў, празаікаў, драматургаў, літаратуразнаўцаў.

Случчына... Гэта яна падарыла свету, людзям такіх выдатных майстроў мастацкага слова, як Васіль Вітка і Мікола Лобан, Рыгор Мурашка і Юрка Гаўрук, Алена Васілевіч і Антон Алешка, Язэп Дыла і Сцяпан Ліхадзі-

еўскі. У маёнтку Боркі былога Слуцкага павета, у сям'і парабка, нарадзіўся выдатны беларускі празаік Кузьма Чорны.

Багата літаратурнай спадчынай, слаўнымі літаратурнымі традыцыямі слуцкая зямля. Не дзіва, што і зараз тут падымаецца добры падлесак маладых талентаў. Групуюцца яны ў літаратурным аб'яднанні пры раённай газеце «Шлях Ільіча».

Звяртаюся да рэдактара газеты Валянціна Макарэні, чалавека ў гадах, са срэбрам на скронях і слядамі часу на твары.

— Наша літаратурнае аб'яднанне,

— задаволена ўсміхаецца Макарэня, — наш гонар. Трыццаць два чалавекі. Яны і літаратурнае старонку ў газеце рыхтуюць, і паэтычныя куточки. Ды што гэта я вам пра ўсё гавару? Вось старшыня літаратурнага аб'яднання, няхай сам і раскажае.

Знаёмімся. Аляксей Гурко — не маляды, але рухавы чалавек. Па службе ён загадчык сельскагаспадарчага аддзела. Заўжды заняты, заўжды ў клопаце. На лішкі часу не скардзіцца. Аднак па душы гэты чалавек — паэт і, мусяць, таму на літаратуру, на справы літаратурнага аб'яднання заўжды знойдзе часінку, хаця б пасля працоўнага дня. Аляксей Гурко і сам піша

вершы, якія з'яўляюцца на старонках раённай газеты, у рэспубліканскім друку.

Друкуюцца і іншыя члены аб'яднання, напрыклад, Рыгор Родчанка — настаўнік, калгаснік Аляксандр Лешчанка, рабочая Слуцкага цукровага завода Святлана Сяргеева...

Аб'яднанне існуе пры раённай газеце ўжо больш як семнаццаць гадоў. Рэгулярна ў першы чацвер кожнага месяца члены яго збіраюцца ў рэдакцыі, каб абмеркаваць новыя творы, выбраць лепшае для друку, склаці чарговы нумар «Літаратурнай старонкі».

Усе пытанні вырашаюцца калектывна, хаця часам на пасяджэннях у ацэнцы асобных твораў выказваюцца і розныя думкі, і крытычныя заўвагі.

ВЯРТАННЕ Ў МАЙ

— Калі ласка! Сардэчна запрашаем! — сказалі беларусы, адкрываючы залатым вераснёўскім днём выстаўку сучаснага прыкладнага мастацтва, якая размясцілася ў залах ленинградскага этнаграфічнага музея.

Нашы майстры ўжо, бадай, прывыклі да вельмі прадстаўнічых і шырокіх аглядаў іх творчасці, якія неаднойчы адбываліся і ў Мінску, і ў Маскве, і ў Вільнюсе, і ў замежных краінах. Іх работы здзіўляюць, хваляюць, захапляюць, прыцягваюць увагу спецыялістаў-даследчыкаў. Усё гэта было і ў Ленінградзе. А яшчэ адчувалася тут увесь час, што прысутнічаеш на яркім, радасным свяце.

Паміж Беларуссю і горадам на Ныве існуюць даўнія сувязі. На адкрыцці выстаўкі аб гэтым гаварылі і ленинградцы, і мінчане.

Славуці Ісакіеўскі сабор упрыгожваюць фрэскі беларускага мастака Альхімовіча. У Пецярбургу былі ўзрошчаны лепшыя прадстаўнікі беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі, сярод якіх Купала і Цётка. У гады рэвалюцыі на дапамогу Петраграду прыйшла мінская рабочая брыгада. Удзячныя ленинградцы ўвекавечылі памяць беларускага снайпера Хвядоса Смалячкова, назваўшы яго імем адну з вуліц свайго горада, які ён мужна абараняў у Вялікую Айчынную вайну і за які аддаў сваё жыццё. Працоўныя Ленінграда аднымі з першых аказалі дапамогу нам у пасляваенныя гады.

Ленінград і Мінск пастаянна абменьваюцца культурнымі набыткамі. І выстаўка, якая знаёміць цяпер ленинградцаў, іх гасцей, савецкіх і замежных турыстаў з развіццём народнай творчасці ў Беларусі — адна з праяў гэтай узаемнай прыязнасці, зацікаўленасці, увагі. Экспанаты, якіх у дзюбах вялікіх залах каля 600, свабодна і з густам размясціліся ў экспазіцыі, выкананай мастаком Эдуардам Агуновічам. Вырабы нашых таленавітых майстроў, перш за ўсё, і ствараюць тую святочнасць, якая ўражвае кожнага, хто трапляе сюды. «Немагчыма перадаць словамі гэту прыгажосць! — напісалі госці з Мардовіі. — Яе трэба бачыць! Вялікае дзякуй беларусам за радасць, што яны нам даставілі!».

Яшчэ ні на адной выстаўцы не было такіх уражваючых сваёй пышнасцю, памерамі, яркасцю вырабаў з саломкі, як, напрыклад, коні, зробленыя рукамі Лідзіі Галавацкай. Колькі ў жанчыны фантазіі, умення выкарыстаць магчымасці няхітрага, але ўдзячнага матэрыялу! Здаецца, зусім нядаўна з лёгкай рукі Веры Гаўрылюк пачаў адраджацца амаль забыты промысел — пляценне з саломкі. І вось ужо за нашу залатую саломку знаўцы і аматары народнай творчасці гатовы пла-

ціць сапраўдным золатам. Ленинградцы гаварылі на выстаўцы: «Паболей бы такіх сонечных вырабаў у кватэры нашага паўночнага горада. Нават і пахмурныя дні здаліся б сонечнымі!».

Каля столікаў, дзе працавалі Вера Гаўрылюк, Лена Лось, адразу ўтварыўся цесны гурток. Цярплівым пашчасціла, і яны пайшлі дамоў з саламянымі льялкамі, падаранымі ім на памяць майстрамі.

У першыя дні некалькі экскурсій па выстаўцы правёў мастацтвазнаўца з Мінска Міхаіл Раманюк. Ён часта бывае з экспедыцыямі ў вёсках, знаёміцца са звычаямі, промысламі, касцюмамі, існаваўшымі раней, вывучае, як яны трансфармаваліся, якія новыя рысы набылі ў наш час.

На Беларусі зайсёды многа ткалі. Доказам таму пераходзячая каштоўнасць непаўторных неглюбскіх ручнікоў, сціплага вытанчанасць мотальскіх, калейдаскапічная яркасць поцілак з Гродзеншчыны і Слуцчыны. Сялянскія хаты, дзе стаіць сучасная модная мэбля, па-ранейшаму ўпрыгожваюць вышываныя і тканыя вырабы, якіх, на наш гарадскі погляд, можа, бывае там і занадта многа.

— А мне на маю такую заўвагу адна жанчына неяк у вёсцы сказала, — Міхаіл Раманюк спыніўся перад вялікай фатаграфіяй, на якой быў менавіта такі інтэр'ер сялянскай хаты, — што ў любую пару года, яна як прыходзіць дадому, быццам вяртаецца ў май.

Прыгожая рэч здоўна расказаць пра характар свайго творцы, яго задуму, настрой. Невыпадка ўрач Векшына, наведваючы выстаўку, адзначыла: «Народная мудрасць, любоў да сваёй зямлі і аптымізм, дабрата, шчырасць — нацыянальныя рысы беларусаў, і ўсё гэта бачыцца ў вырабах народных майстроў».

У Мінскім аэрапорце я чула, як Зінаіда Ляўчэня (яе льялькі з ільну карыстаюцца вельмі вялікай папулярнасцю) перад вылетам у Ленінград гаварыла сваім таварышам: «І як гэта людзі могуць жыць далёка ад родных мясцін?! Я на некалькі дзён ад'язджаю і ўжо сумую. Не магу нават уявіць, як бы я жыла, каб не бачыла знаёмых дубоў, сваю хату».

Чалавек, а тым больш мастак, вельмі шчаслівы, калі адчувае сваю непадзельнасць з Радзімай, не можа жыць без яе, ведае яе асаблівасці і таямніцы. Гэта высакароднае пачуццё адлюстравана ў яго творчасці, напаяўнае яе глыбокім зместам, прыносіць радасць людзям.

Івану Лычкоўскаму было восем год, калі сусед, ад'язджаючы з Масцішча на заробаткі ў Амерыку, падарыў яму цымбалы. Не было ў гэтай сям'і раней музыкаў, а вось сэрцам, здаецца, адчуў чалавек, што перадае дарагі яму інстру-

мент у надзейныя рукі. Яшчэ праз восем год Іван Іосіфавіч зрабіў цымбалы сам. З імі ён і прыехаў у Ленінград. І яны гучалі так молада, так звонка, што не ўстрымаліся і пусціліся ў скокі госці з Удмурцыі і Узбекістана, у такт танцу запляскалі ў далоні немцы і фіны, танцавалі сваю «Бульбу» беларусы.

— Нічога, сёння можна. Нават у музеі. Сёння у нас вялікае свята, — сказалі гасцінныя гаспадары.

А Іван Іосіфавіч тым часам паставіў цымбалы, узяў дудачку і разлілася па залах мелодыя — празрыстая, як кропелькі расы, пяшчотная і мяккая, быццам туман над возерам.

Доўгі час Іван Лычкоўскі кіраваў у Чэрвені ансамблем дудароў, які выконваў народныя мелодыі. І зараз, хоць жыве ў Мінску і мае немаладыя гады, ездзіць у Чэрвень, дзе ўзначальвае этнаграфічны ансамбль у таварыстве сяляч.

Іван Іосіфавіч быў першым у сям'і, хто навучыўся іграць на народных інструментах, а ён ужо навучыў і дзяцей і ўнукаў. Дзедзімі Іван Іосіфавіч гарыцца.

— У мяне адзін сын у Акадэміі навук, у Мінску працуе. І дачка ў Мінску, бібліятэчны работнік. Другога сына аж ў Новасібірск занесла. Ён намеснік дырэктара завода. А аднаго сына не дачакаліся з вайны... Разам з ім ваявалі... Ён не вярнуўся...

Іван Іосіфавіч зноў кладзе на калені цымбалы.

— Вось, паслухайце, — звяртаецца ён да абступіўшых яго людзей. — Песня называецца «Ой, бярозы ды сосны, партызанскія сёстры». Наша Беларусь у гады вайны была багата партызанамі.

Пад высокай столлю, парушаючы ўрачыстую музейную цішыню, плыве працяжная і трывожная мелодыя, нагадваючы пра цяжар, які вынеслі на сваіх плячах у гады мінулай вайны беларусы.

— А «Дубочак зялёненькі» можаце зайграць? — нахілілася да Івана Іосіфавіча маладая жанчына. — Зайшла ў музей, можна сказаць, выпадкова, і вось такая радасць. Спачатку музыку родную пачула, паднялася на другі паверх, убачыла выстаўку і анжмела.

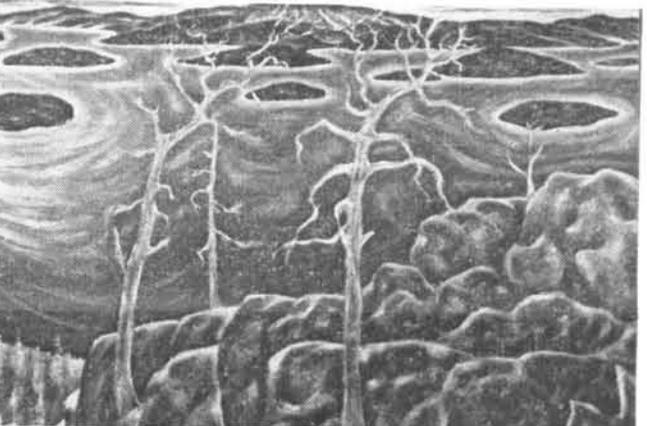
Таня Курачкіна родам з Баранавіч, у Ленінградзе працуе, мае дачку, мужа. Сустрэча з беларускім мастацтвам стала і для яе святам.

У час работы выстаўкі ў музеі праводзіўся Дзень Беларусі, чыталіся лекцыі, дэманстраваліся кінафільмы, гучала беларуская музыка, майстры дарылі на памяць сувеніры.

Сучаснае прыкладнае мастацтва беларусаў выклікае захапленне, абуджае радасныя, светлыя пачуцці. Адлюстраваныя настрой, запатрабаванні, імклівы рытм нашага сённяшняга дня, яно захавала лепшыя традыцыі выдатных майстроў мінулага, засталася глыбока нацыянальным, народным.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Прыбалтыка, Карэлія, Салавецкія астравы, Азербайджан, Якуція, Ціхаакіянскае ўзбярэжжа, берагі Чорнага і Каспійскага мораў... Згадзіцеся, для маладога жывапісца геаграфія даволі шырокая. Якімі ж убачыў гэтыя мясціны беларускі мастак Лявон Дударанка, што нарадзіўся і вырас у Маладзечна!

Невялікае палатно — «Аджарыя». Спачатку здаецца, што яно спыняе з-за кантрасту з надвор'ем за сценамі Палаца мастацтва, дзе экспануецца выстаўка. На вуліцы — слата, вецер, а тут — спякотнае, проста знясільваючае сонца, мройлівыя дрэвы нібы змагліся ў барацьбе з гарачынёй, засмужаныя горы і пасёлак здаюцца міражом. Асобныя дэталі, «сюжэт» успрымаеш потым, але адразу, раптоўна адчуваеш бясконцую ўладу сонца... Пейзажы Поўначы, Далёкага Усходу ўражваюць дзікай сілай прыроды, прасторам, размахам. Пераходзіш ад палатна да палатна, і ўсё выразней становіцца пазіцыя аўтара. Ён не піша ўбачанае з фатаграфічнай дакладнасцю, а падае як бы вобраз таго краю, які наведваў, свае адносіны да яго, сваё разуменне. Але ўсе работы — напісаныя ў Беларусі ці ў далёкіх паездках — аднае жыццесцвярджальнасць, моц духу людзей, якія жывуць на прыгожай і адначасова суровай зямлі, шчодрой і ласкавай менавіта ад рук людскіх. І ўсё ж найбольшая ўдача чакае Лявона Дударанку, калі ён бярэцца за родныя яму беларускія тэмы. Пэўна, слушная думка выказана на выстаўцы, што ўсе гэтыя паездкі па краіне былі тымі шырокімі кругамі, якія птушка робіць, перш чым сесці на сваё гнездо.

НА ЗДЫМКАХ: Л. ДУДАРАНКА. «Чырвоныя плыты»; «Сям'я беларускага калгасніка»; «Паўночныя рытмы».

Без гэтага нельга. Інакш аб'яднанне проста перастала б існаваць, а аўтары — творча расці.

Пра што ж пішуць яны, людзі розных прафесій, для якіх літаратура стала ці становіцца любімай справай, справай, якой аддаецца вольны час? Вядома, аб бачаным, перажытым, аб тым, што прайшло праз сэрца, усхвалявала, узрушыла. Тут і думы аб родным краі, аб Радзіме, аб падзеях нядаўняй вайны, якая прынесла шмат гора амаль у кожную сям'ю, і клопаты аб роднай прыродзе, і шчасце першага каханія, і радасць калектыўнай працы, ад якой харашэе ўсё наўкола. Тут і творы, прысвечаныя барацьбе нашага народа за мір.

Віктар Бародзіч у вайну страціў бацьку. Няпроста склаўся яго лёс. Доўгі час працаваў шаўцом, скончыў сярэдняю школу рабочай моладзі. Але

ніколі ён не расставіўся з добрым жартам, вясёлым вершам, трапным выслоўем. Стаў членам літаратурнага аб'яднання, пачаў друкавацца. Гумарыстычныя мініяцюры, байкі ў вершах і прозе, афарызмы Віктара Бародзіча змяшчаюцца зараз на старонках газеты «Мінская праўда», штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» і іншых выданняў. Віктар Бародзіч падрыхтаваў зборнік сваіх твораў, які неўзабаве выпусціць выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Выхавальніца дзіцячага сада Соф'я Марчанка свае творы называе «Гэта гавораць дзеці». Урэшце, «творы» гэта не зусім дакладна, бо ўсё, што піша Марчанка, падслухана непасрэдна з дзіцячых вуснаў і перададзена без усялякай апрацоўкі, без дотыку рукі дарослага.

Шмат пішуць і друкуюць у літаратурным аб'яднанні Алесь Гурко, Ула-

дзімір Сяменчанка, Сяргей Пятроў, студэнт Васіль Чарнушэнка, рабочыя Галіна Мароз, Валянцін Малюкевіч і інш.

Некаторыя аўтары, актыўныя члены літаратурнага аб'яднання, выехалі са Слуцка, аднак не парываюць сувязі са сваім аб'яднаннем і працягваюць дасылаць напісанае. Гэта Міхаіл Клёшч, Наташа Цай, Яўген Гучок.

На старонках газеты «Шлях Ільіча» робяцца агляды твораў пачынаючых аўтараў, даюцца ім карысныя парады. На адной з літстаронак быў змешчаны вялікі артыкул старшыні літаб'яднання «Слова да пачынаючых».

У літстаронцы часта дзюнка весткі пра творчасць пісьменнікаў-землякоў. Так, у адным з яе нумароў Алесь Беразоўскі напісаў пра пераклады з

англійскай мовы на беларускую трагедыю вялікага англійскага драматурга Уільяма Шэкспіра «Атэла», «Гамлет», «Кароль Лір», зробленыя Юркам Гаўруком. Былы член літаб'яднання Алесь Марціновіч напісаў крытычны артыкул аб творчасці празаіка Паўла Місько, аб яго новых творах. Гэтак жа аўтару належыць артыкул аб «Лясных песнях» Язэпа Зазелі, артыкул аб творах, што друкаваліся ў гады вайны ў газеце «Народны месцівец», якая падпольна выдавалася на Слуцчыне.

Вось такая яна сёння. Слуцчына, зямля хлебарабаў і рабочых, паэты і празаікаў, зямля, на якой не толькі хораша цвітуць сады, прыносяць нябачаныя ўрадкі нівы, але растуць, развіваюцца, множацца шматлікія народныя таленты.

Даір СЛАЎКОВІЧ.

ДЗЕ ЖЫЎ РЭПІН

Завершан праект аднаўлення сядзібы І. Рэпіна ў вёсцы Здраўнева, непадалёку ад Віцебска. Вялікі рускі мастак пражыў тут восем год.

Здраўнева было знішчана ў час вайны. Захаваліся толькі фундамент дома, у якім жылі Рэпіны, чаша сажалкі, былы склеп ды старая алея. Якім было ўсё астатняе?

Рэстаўрацыю даручылі спецыялізаваным архітэктурным майстэрням Саюза архітэктараў БССР. Будынак зацікавіў маладога архітэктара Паўла Кракалева. Патрабаваўся складаны пошук дакументаў, у якіх былі б дакладна адлюстраваны дэталі сядзібы.

Архітэктар стаў вывучаць перапіску Рэпіна. У пісьмах да Н. Стасавай, А. Жыркевіча рукой мастака зроблены эскізы сядзібы. Праўда, паказаны толькі галоўныя контуры будынка. У адной кнізе адноўлена адлюстраванне малюнка, зробленага цесцем Рэпіна, акадэмікам архітэктуры А. Шаўцовым. Але кніжняя ілюстрацыя была настолькі паменшана ў параўнанні з арыгіналам, што цяжка разабрацца ў дэталі. Указвалася, што арыгінал малюнка захоўваецца ў Рускім музеі.

Павел Кракалеў паехаў у Ленінград. Пачаўся карпатлівы пошук у фотатэцы Рускага музея. І вось — два негатывы графічнага ліста, на якім адлюстраваны здраўнеўскі дом Рэпіна. На іх добра відаць агульную планіроўку.

У дваццатыя гады ў сядзібе Рэпіна размяшчалася мастацкая школа, якой кірвала дачка Ільі Яфімавіча Таццяна. У той школе вучыўся

мясцовы жыхар, цяпер персанальны пенсіянер Г. Карунны. Ён па памяці зрабіў чарцяжы планіроўкі будынка па паверхах.

Аднак на памяць аднаго чалавека цяжка поўнасцю спадзявацца. Давялося звярнуцца за дапамогай да ўнучкі Ільі Яфімавіча — Таццяны Дзяканавай, якая жыве ў Францыі. Яна прыслала свой план сядзібы, які супаў з малюнкамі Г. Каруннага.

Так, па крупніцы здабываліся звесткі пра Здраўнева. Аглядаючы мясцовасць, архітэктар заўважыў чыгунную рашотку, якой быў агароджаны балкон вежы — чацвёрты паверх сядзібы. Гэта таксама істотная деталь для рэстаўратараў.

Мясцовыя жыхары дапамаглі архітэктару сваімі ўспамінамі. З «Пенатаў» атрымана даведка пра здраўнеўскі перыяд жыцця І. Рэпіна. Словам, быў сабраны дастатковы матэрыял для таго, каб пачаць работу над праектам аднаўлення рэпінскай сядзібы, да стварэння другога ў краіне музея вялікага мастака.

Не выпадкова Рэпін пасляўся ў Здраўневе. Месцы тут на дзівя прыгожыя. Дом, куплены ў С. Яцкевіч, Ілья Яфімавіч цалкам перапланаван, прысасаван для сваёй работы, каб усё выцякала са зручнасцей і неабходнасці. Над двума паверхамі дома была ўзведзена вежа крапасной формы з балконам, адкуль уся мясцовасць была відаць як на далоні. Разьба па дрэву, зробленая па малюнках самога Рэпіна, упрыгожвала будынак.

Ілья Яфімавіч паведамаў у чэрвені 1893 года: «У мя-

не цяпер вельмі зручная, добрая, арыгінальная майстэрня. Дом таксама небывалы па сваіх зручнасцях, арыгінальнасці і прастай дзелавай знаходлівасці. А вежа ў цэнтры ўсіх здзіўляе».

Унутры дом быў распісан Рэпіным і яго сынам Юрыем. На жаль, роспіс загінуў.

Здраўнеўскі перыяд у творчасці мастака быў багаты, асабліва карцінамі, напісанымі з натуры. Тут нарадзіліся «Асенні букет», які знаходзіцца ў Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі, партрэт дачкі Надзі ў паліўнічым касцюме, эцюд «Беларус», эскізы «Пастух», «Усход сонца над Дзвіной». У нацыянальным музеі Прагі экспануецца партрэт сына Юрыя на балконе дома. Да таго ж перыяду адносяцца карціны «Паненкі ў вёсцы», «Месячная ноч. Здраўнева», «Дуэль», «На сонцы», а таксама многія іншыя творы.

Дзейны, таварыскі, Ілья Яфімавіч сумаваў у Здраўневе па родным мастацкім асяроддзі. Ён марыў аб тым, каб адкрыць тут своеасаблівую майстэрню для маладых жывапісцаў.

Павел Кракалеў тлумачыць:

— Пастараемся не толькі аднавіць дом такім, якім ён быў пры Рэпіне, але і ажыццявіць яго мару. Побач з сядзібай праектуем творчы майстэрні мастакоў. Здраўнева стане філіялам Віцебскага краязнаўчага музея, які перадаць сюды ўсе экспанаты, звязаныя з жыццём і дзейнасцю І. Рэпіна. Спадзяёмся, што і іншыя музеі краіны дапамогуць стварэнню тут яркіх экспазіцый...

І. НОВІКАЎ.

ЯКАЯ ТЫ ЦУДОЎНАЯ, РАДЗІМА!

Словы У. КАРЫЗНЫ

Музыка Ю. СЕМЯНЯКІ

Adagio cantabile

тут, пад гэтым не-ба-м, на-радзіў-ся і
 вы-маў-ляю з гор-да-сцю ус-лых:
 «Я-ка-я ты цу-доў-на-я, Ра-дзі-ма, ні-
 бы ма-ту-ля, ро-д-на-я для ўсіх!»

Бярозы ў нас вакол, як у Расіі,
 Адно і неба, і шляхі у нас,
 І, як па ўсёй Радзіме, вецер сіні,
 І гэтакія ж сіняя вясна.

Прыпеў: Я тут, пад гэтым небам, нарадзіўся
 І вымаўляю з гордасцю усных:
 «Якая ты цудоўная, Радзіма,
 Нібы магуля, родная для ўсіх!»

Ніколі б у змаганні не ўстаяла
 Ты без Расіі, без сваіх сясцёр,
 Старонка светлазорная Купалы,
 Мой светлы край між казачных азёр.

Прыпеў.

Нямала сцежак і дарог схадзіў я —
 І ўсюды славен дружбай чалавек.
 Адна ты ў нас, вялікая Радзіма,
 Дык будзь благазавённая навек.

Прыпеў.

ВАРОНА І СКАРЫНКА

Аднойчы ранкам, седзячы з вудай у хмызняку на берэзе Нара-чы, я заўважыў, як варона, трымаючы нешта ў дзьобе, раз-пораз нахілялася да вады. Так працягвалася больш за паўгадзіны. По-тым яна ўзлятала і знікала недзе ў гушчары.

Праходзіў нейкі час, і варона зноў прылятала, садзілася на пень, што тырчэў з вады, і пачынала дзяўбці.

Я міжволі зацікавіўся паводзінамі птушкі і непрыкметна падышоў бліжэй да яе. Але, відаць, яна заўважыла мяне, бо рап-там узнялася ў паветра. Тое ж, што трымала ў дзьобе, выпусціла. Падышоўшы да таго месца, я падняў... сухую скарынку хлеба. Відаць, птушка размочвала яе ў вадзе.

П. КАЗЯЛЕЦКІ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
 ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
 Зак. 1386

У Тбілісі праводзіцца розыгрыш Кубка СССР па велогонках на трэку. У гіце на 1000 метраў з месца другім быў беларускі спартсмен Л. Сідараў.

На міжнародных спаборніцтвах штангістаў у ЧССР у вагавой катэгорыі да 90 кілаграмаў перамог беларускі спартсмен Валерый Шарый.

Усесаюзная маладзёжная шахматная алімпіяда прафсаюзаў пачалася ў Мінскім шахматна-шашачным клубе. У ёй удзельнічаюць трыццаць шахматыстаў — пера-

можцы алімпіяд Масквы, Ленінграда, РСФСР, Украіны, Казахстана, Арменіі, Беларусі і іншых рэспублік.

У гомельскім Доме фізічнай культуры і спорту добраахвотнага спартыўнага таварыства «Спартак» пачалося Усесаюзнае першынство Цэнтральнага савета гэтага таварыства па бадмінтону сярод юніёраў. У ім прымаюць удзел каманды РСФСР, Украіны, Беларусі, Грузіі, Азербайджана і Масквы.

Фінішаваў чэмпіятат СССР па скачках на батuce, які праходзіў у Майкопе. У адвольнай праграме пераможцамі сярод жанчын стала віцебская студэнтка Т. Палюх.

Мінскія спартсмены Вячаслаў Нямілаў і Андрэй Зотаў вярнуліся з Рыгі, дзе яны ў складзе зборнай СССР прымалі ўдзел у традыцыйных міжнародных спаборніцтвах па пажарна-прыкладному спорту. Перамагла зборная СССР, у складзе якой былі і беларускія спартсмены.

Перамогай савецкіх стралкоў завяршыліся ў польскім горадзе Быдгашчы спаборніцтвы спартсменаў васьмі сацыялістычных краін. Зборная СССР заняла першае месца. У апошніх відах праграмы вызначыліся нашы юніёры і юнакі. У стральбе з пісталета на дыстанцыі 25 метраў лепшым сярод юніёраў быў мінчанін Аляксандр Голуб.

Міншчына.

Фота Р. КРАКАВА.